

Ett 4000-årigt perspektiv på HBF Birkarlarna och fallosens betydelse

Stavkarl Larsson

18 september 2015

1 Ett 4000-årigt perspektiv på HBF Birkarlarna och fallosens betydelse

HBF Birkarlarna är en social förening på Norrlands nation som har varit verksam sedan 1934 och samlat studenter från Norr- och Västerbotten (även refererat till Birkland) Föreningens ursprung kopplas ofta samman med de Birkarlar som under 1300-talet koloniserade Norrlands kustland och idkade handel med den samiska ursprungsbefolkningen. Detta är dock en klart missvisande koppling då dessa Birkarlar i sin tur hämtade sitt namn från folkgruppen Birakarlar som varit verksamma i norra Sverige sedan 2100f.kr.

Man ska ha i åtanke att 2100f.kr. var Sverige ett glest och ödsligt stycke land. Den tekniska utvecklingen i Norden var med ett europeiskt mått gravt eftersatt och de få bosättare som slagit rot levde ett strävsamt och hårt liv med få utsvävningar. Denna typ av leverne med få nöjesaktiviteter och mycket arbete ledde till att olika hierarkiska och patriarkala strukturer uppstod i större bosättningar där arbetsdelning möjliggjorde skapandet av olika sociala klasser.

Gunilla Rusgrop som är Professor och Prefekt vid Institutionen för arkeologi och alkoholism, Gnarp Folkhögskola, har tillsammans med lokala ungdomar utforskat vad som tros vara Birakarlarnas ursprungliga hemvist i närheten av Glommersträsk, just vid länsgränsen Norrbotten-Västerbotten.

I sin avhandling från 2011 beskriver hon något så unikt som ett klassystem där de starkaste männen i samhället samlades årligen och valde till de olika ledarpositionerna. Valets utgång baserades på en omständlig ritual där rangordningen skedde efter storleken på de styrandes kön i en mättningsprocess som skedde under högtidliga former.

Genom bilder och tecken på bergsväggar och garvat skinn, daterade 2100f.kr. ritade med träkolskriter framgår med klarhet att männen samlades på hösten, när hjortronen jäst fram alkohol, för att umgås och äta hjortronsgröt. Under oklara former mättes sedan organen och den som ansågs vinna blev på den lämpligheten vald som byledare.

Rusgrop beskriver i sin avhandling de tio olika deltagarna i det ursprungliga valet. En ståtlig herre vid namn Ed Brog avbildas med en framträdande fallos när han sitter på

en tron inte helt olik en kungatron. Bredvid hans bild står Annjang IPA:[án.jaŋ] som på fornordiska direktöversätts till "Storkuk". Det antas av Rusgrop att detta var namnet som gavs åt den man som vann valet och som åtog sig att leda samhället till framgång.

Vidare uppmärksammas ett antal andra epitet som följde i valets spår. Förloraren av valet blev således Lillkuk (Rusgrop, 2011, s.66) som ålades mindre prestigefulla uppdrag, främst rörande bildning av barnaskaran, väl så viktiga för lokalsamhällets överlevnad. Överkuk och Underkuk kom på god andra- och tredjeplats varpå deras uppgift blev att organisera kvinnorna i jordbruk och matlagring. Ehuru denna uppgift kan låta glamourös så skall man komma ihåg att kvinnor ej bryr sig om någon som kommer tvåa i en fallostävling och deras gunst tillföll endast Storkuk.

Kronkuk och Örkuk var två märkliga typer som beskrivs som opålitliga och eljest av Rusgrop. De pysslade med socialt stigmatiserade utsvävningar varpå de kryptiska namnen lär ha uppstått. Storkuk hade dock satt dessa två i arbete genom att förvalta samhällets gemensamma egendomar. Ett arbete som sedermera visade sig vara enklare än man trott då dessa egendomar bestod av ett par kottar och några pinnar. Man verkar ha resonerat efter att ju mindre ansvar dessa två haft – desto mindre chans att de skulle förstöra för övriga. (Rusgrop, 2011, s.69)

En fascinerande bild målas upp när man studerar hierarkin genom de målade bilderna som den konstnärlige runkaren lämnat åt eftervärlden. Runkaren var den i byn som tillsammans med Stavkuken var yngst och hade mest potens. Dessa två hade svårt att mäta sina organ med övriga män på lika villkor och ålades administrativa uppgifter så som att hålla koll på när det var olika årstider och på hur många barn Storkuk avlade.

Denna organisationsmodell visade sig vara framgångsrik då en effektiv administration och konsekventa beslut möjliggjorde en stigande produktion av livsmedel. Samhället var inte ateistiskt utan ikoner återkommer ständigt av en mansfigur låg eller obefintlig kroppsbe håring. I folkmun kallades denna gud för "Kal kuk" och vid missväxt offrades kroppshår för att blidka de högre makterna. Denna patriarkala samhällsordning kunde bara överleva genom att bli reproducerad av samtliga män trots att den i nio fall av tio ledde till att de blev hunsade med av Storkuken. Att vara Storkuk var dock inte bara glans och ära vilket Rusgrop, till sin förfaran, förklarar då hon i anslutning till böneplatsen hittat vad som tros vara en massgrav där minst 73 mansskelett påträffas. Samtliga med våldsamma skador mot hjässan (Os parietale) och/eller nackbenet (Os occipitale). Vid bosättningen som Rusgrop undersöker och som även tros vara den äldsta så framgår det att även här 73 olika Storkukar finns dokumenterade (Wikipedia).

Mälle Slags verkar som Filosofie Doktor i mord och ord vid Daghemmet Citronen, Enköping, och har i sina doktorsavhandlingar studerat försvunna folkslag. Han känner igen beteendet från olika indianstammar i Sydamerika där maktkuppar och avrättningar av tidigare ledare avlöser varandra med sådan kontinuitet att befolkningstillväxten avstannar och samhället till sist upplöses i kaos och förvirring.

Varje höst, när oron inför vintern kom så riktades rädslan mot Storkuken som beskylldes för att agerat flat för att tackla den kommande kylan och matbristen. Misstankarna och

anklagelserna kulminerade i kravaller där Storkuken flydde för sitt liv men blev ikappjagad av övriga män som gjorde processen kort med honom.

Han förklarar mer noggrant att styrelseskicket kallades för "Demokraturl" då de allmänna valen baserades på irrelevanta talanger och mer eller mindre handlade om tur huruvida Storkuken faktiskt kunde styra samhället eller inte. Efter en tid hade en kultur av att ta makten med våld skapats och även efter att Storkukarna efterträddes av modernare styrelseskick så kvarlevde kulturen av att döda sin härskare på hösten. I brist på annat gav man sig helt sonika på skogens konung Älgen och fortsätter med detta än idag i hela norden (Jakt & Fiske, nr 3 1999, s. 9).

Således är det givande att med den historiska bakgrunden se på HBF Birkarlarna i vid Norrlands nation idag. Vissa vanor är kvar och andra har förändrats. Till exempel så ses man fortfarande på älgstämmlor dit alla bröder och presumtiva är varmt välkomna för att ta del av det nu utvecklade Storkarlsvalet som dock inte längre är orienterat efter de fysiska attribut som avgjorde förr i tiden. Valet påminner om moderna val där valkampanjer följs av en valprocess där birkarlarna får rösta.

För den intresserade så är årets upplaga av Älgstämman 2:a Oktober kl 18dk i Teatern och för att anmäla sig mailar man namn och eventuella mat- och dryckespreferenser till stavkarl@birkarlarna.se eller skriver upp sig på teckningslistan utanför datasalen.

2 Epilog

En intressant notis är att vanan inom föreningen att kalla medlemmarna för bröder inte härstammar från Glommersträsk utan från en gammal bosättning vid Skellefteälvens mynning. Av vad man kan utläsa från den primitiva dokumentationen som sammanställt av fritidshistoriken Jörgen Marklund i alstret "Morsan och brorsan" så berodde detta på att de samlade männen faktiskt var biologiska bröder och gjorde annat med sina kön i grupp än att mäta dem (Marklund, 2015, s.6).